

magkövet és pattinott kőeszközt, köztük két obszidiánt találtunk.

A római kort a szomszédos telkeken feltárt ipartelep „kiszolgáló” vagy csatlakozó létesítményei, műhely és csatornarészletek képviselték. Feltehetően már a római korban kövekkel rakták ki az egykor erre folyó patakmedret, amely átvágta az őskori réteget. Azonkívül római szövőszéknehezékeket és a hozzá tartozó épületrész omladékát tártuk fel. A telek keleti végében épületplanírozásokat találtunk falfestménytöredékekkel.

NÉMETH MARGIT – HORVÁTH LÁSZLÓ ANDRÁS –  
KIRCHHOF ANITA

### 51. Budapest, III. Ladik utca 9.

Ró, Ú

2002. július 18. és augusztus 2. között végeztünk megelőző feltárást a fent említett telken (hrs: 19250/8). A területre nyolcszögletű épületet terveztek, cölöp-alapozással.

Munkánkat a következő adatok ismeretében kezdtük meg: részben az utca É-i oldalán húzódik a régészeti szakirodalomban Ladik utcai temető néven ismert római kori temetkezési hely, az utca Ny-i végénél pedig Zsidi Paula 1994-ben K–Ny irányú, valószínűleg cölöpköteg-rendszer részletét tárta fel. A területtől D-i irányban húzódott az aquincumi katonaváros valószínűleg közizgatási negyede. Mindezek alapján szűkség volt a telek megelőző feltáráására, ahol elsősorban a cölöpkonstrukció további részletére számítva É–D-i irányú, 5 m széles, 3 m hosszú árkot húztunk.

A gépi bontás megkezdésekor, még az újkori, épülettörmelékes rétegből kb. 50 cm magas római kori mészkőszobor torzója került elő (Jupiter?), ami arra utal, hogy a közel száz éves és a mai napig álló egykori harisnyagyár épületeinek kialakítását megelőzően itt nagyarányú tereprendezést végeztek, és ennek során több régészeti emléket semmisíthettek meg. Ez a szobortöredék talán a közizgatási negyed egyik szentélyéből származhat. A gépi bontás során kiderült, hogy a területet kb. 4 m mélységig a fent említett újkori építési törmelékkel töltötték fel több szakaszban. Az épülettörmelékes rétegsorok K-i és É-i irányú erőteljes lejtése arra utal, hogy nagy szintkülönbségeket kellett kiegyenlíteni, illetve, hogy a terület DNy-i sarkában kisebb kiemelkedés volt korábban. A jelenlegi járósínt alatt 4 méterrel, az épülettörmelékes rétegek alatt vékony (10 cm) tőzeges elterítés látszott, teljes felületen. Ez ismét mesterséges tereprendezés nyoma lehet, újkori anyag került elő a bontásból. Ez alatt szürke iszapos, homogén szürke szint következett, szintén újkori anyaggal. A továbbiakban – a nagy mélység és így a dúcolás miatt – csak az árok D-i végében mélyítettünk tovább intenzívebben, a felület többi részében a feltörő víz miatt elsősorban szivattyúztunk. A D-i részen kialakított szondában a szürke iszapos réteget bontottuk tovább, ebben vaskiválásos részek voltak (buzgárok helyei) leletanyaga pedig újkori volt. A

réteg kb. 1,2 m vastagnak bizonyult és szintén lejtett K, illetve É felé. Alatta előbb egy rozsdasávós sárga, majd fehér homokos réteget bontottunk el szintén újkori leletanyaggal; a mai szinttől 7 m mélyen megálltunk.

Ezen rétegsorok – a fentiekhez hasonlóan – kelet (a Duna felé) és észak felé is lejtettek. A szonda DNy-i sarkában itt is megfigyeltük azt a kiemelkedést, amely a jelenleg is álló épületek alá húzódik. Elképzelhető, hogy a közelben már többször regisztrált úgynevezett Aranyhegyi-patak medrét és annak partját találtuk meg, ezt csak további mérések alapján lehet biztosan megállapítani. A további mélyítést az egyre nagyobb területen beszivárgó víz és a nagy mélység miatt nem folytattuk.

A feltárás római kori objektumok szempontjából negatív eredménye arra utalhat, hogy a korábban megtalált cölöpköteg-rendszer vagy nem erre húzódott tovább, vagy a számos újkori bolygatás és áradás oly mértékben tette tönkre a lelőhelyet, hogy itt már régészeti jelenségeket megfigyelni nem lehetett. A szórványként előkerült szobor, emberi csont- és kerámiatöredékek azonban a terület római kori használatára utalnak.

TÓTHNÉ LÁNG ORSOLYA

### 52. Budapest, III. Lajos utca 18–20., Bécsi út 17–21.

Ró

A fenti, több telek összevonásából kialakított ingatlanon a III. kerületi önkormányzat szociális bérlakások építését tervezi. Az építkezés során mélygarázs is létesül, mely a régészeti védettséget élvező lelőhelyet megsemmisíti. Az építkezés előtt teljes feltárást folytattunk 2002. június 24.–augusztus 16. között. A felső, újkori kevert talajréteget gépi munkával szedtük le, kb. 1,50 m mélységben. A telek erősen lejt, a Bécsi út és Lajos utca között kb. 2,50 m szintkülönbség van.

A feltárás során erősen köves, sóderes réteget figyeltünk meg, mely valószínűleg vízmosás eredményeként került ide. Ezzel magyarázható, hogy a várt római kori vegyes rítusú temető parcelláját itt nem találtuk meg.

A kora római korból a Bécsi út sávjában útmaradvány tártunk fel, melyet Domitianus érem keltez. Az út alatt két kemence alsó részének maradványait bontottuk ki, az egyik egy cölöpszerkezetű ház sarkában állt.

A köves réteg alatti fekete, humuszos rétegből objektum nélkül kerültek elő a különböző kerámiatöredékek, köztük füstölőtál, dörzstál és sok korai terra sigillata töredék.

Az ásatáson technikusként közreműködött Anderkó Krisztián.

FACSÁDY ANNAMÁRIA

### 53. Budapest, III. Lajos utca 71–89.

R, B, LT, Ró, Á, Kö

Az ingatlanon (hrs:14641) 2002. május 16. és november 22. között végeztünk először régészeti felügyeletet, majd hitelesítő és megelőző feltárást.

A terület D-i kétharmadán sikerült azonosítani, majd többhónapos kézi földmunkával újból kitisztítani az 1988–1989 években kijelölt, és részben vagy teljesen feltárt régészeti szelvényeket.

A terület D-i felében, (elsősorban) DNy-i negyedében nagyobb érintetlen felületeket, illetve csak részlegesen feltárt 2,5×5 m alapterületű régészeti szelvényeket találtunk. Itt, a korábbi telekbeosztás szerint négy nagyobb, K-Ny-i tájolású, modern (19–20 századi) pince alapozásakor bolygatták a rétegsorokat. A vázolt körülmények ellenére kb. 10–15 középkori, 12–17. század közötti intervallumra keltezhető hulladékgödröt, egy Árpád-kori épület Ny-i felét, 3 római kutat (Kr. u. 2. század), mintegy 60 római temetkezést (többségében 3–4. századi csontvázas rítusú sírt, vagy sírroncsot), és kb. egy tucat őskori objektumot (gödröt?) sikerült azonosítani, részben, vagy egészen feltárni. A kora és késő bronzkori, illetve rézkori gödrök között 2 esetben zsugorított csontvázas temetkezést figyeltünk meg.

A terület É-i felében (Lajos utca 83–89.) folyamatosan, de egyre ritkábban kerültek elő római sírok.

Az egykori Lajos utca 81–83. számú telkek K-i végében Kr. u. 2. századra keltezhető római őrtorony falazatának ÉK-i sarka jelent meg a temetőhorizont alatt. (Az objektum déli falát, illetve DK-i és DNy-i sarkát már felmérték 1989-ben).

Az őrtorony sarkától ÉÉNy-i irányban kavicsos, murvás, többretegű római út Ny-i széle jelentkezett, közvetlenül az újkori feltöltés alatt, melyet teljes szélességében csupán az egykori Lajos utca 89. sz. telek K-i végében sikerült letisztítani; (a nyomvonal irányának, szélességének, az útszövet teljes vastagságának megfigyelését itt újkori pincék, tímárcádák és világháborús bolygatók nehezítették). Az út Ny-i szélén (a Lajos utca 87. és 89. sz. ingatlanok nyugati felében), az úttal azonos tájolású épületek álltak a 3. században, melyeket többször átépítettek (leszűkítések, falkiszedések), vagy megújítottak (padlók, planírok és újabb járórétegek). Az épületeket és az utat már biztosan nem használják a 4. század közepe táján. Csontvázas sírok (főleg tegula-béltűek) jelentek meg a házak között és az út felületébe ásva is, bár szórványosabban, mint a Lajos utca 83–85-től D-re. Szórványos La Tène és egyéb őskori gödröket találtunk a római falak alatt.

A Lajos utca 85. sz. telek É-i szélén két, korábban egy tagban, teljesen feltárt felülettől É-ra 3 m széles, V-metszetű, K-Ny-i tájolású, kora római védműárkot (fossát) figyelhettünk meg az ásatási terület teljes szélességében. Az árok felett, illetve D-i oldalán római kori épületeknek már nem volt nyoma, É-i szélén több (összesen 7) kisebb tűzhely és egy nagyobb (egykor minimum 4 m belmagasságú) mészégető kemence került elő. A 3. század végi és 4. századi sírok ebben a zónában is a kései temető É-i terjeszkedését, illetve a canabae D-i határának feladását, a lakott városrész pusztulását jelzik.

HABLE TIBOR – KÁRPÁTI ZOLTÁN

54. Budapest, III. Óbudai Gázgyár, volt tisztviselőlakások

B, LT, Rő

Az Óbudai Gázgyárhoz tartozó volt tisztviselőlakások és a Duna partja közötti sávon (hrs. 19333/29 és 19333/32) mélygarázsos lakópark építését tervezték. A kutatások a terveknek megfelelően – és figyelembe véve a területen korábban működött sóderosztályozó nagyméretű, szint alatti betonépítményeit – elsősorban a terület K-i széle mentén folytak.

A 2002. július 22. és szeptember 6. között végzett feltárás első fázisában a feltételezett római kori É-D-i irányú útra merőlegesen három szondát húztunk, gépi segítséggel. Közülük az É-i szonda többméteres mélységig csak folyó sódert tartalmazott, alatta már sötétszürke folyami iszap volt. A másik két szondában azonban a sóderos réteget 20–150 cm mélyégben, a Duna irányában vastagodva találtuk. A sóderos réteg feletti újkori feltöltés az érmekek alapján 1882 után keletkezett. A rétegből származó nagy mennyiségű római kori lelet (tégla, kerámia, falfestménytöredék) alapján a meginduló polgárvárosi (?) feltárások „meddő” anyagát, valamint a Gázgyár építése során „kitermelt” földet, benne pl. rontott dörzstájtöredékekkel, salakkal stb. helyezték el itt. A szondák eredményei alapján három, nagyjából 10×10 m-es szelvényt nyitottunk É-D-i irányban, ahonnan a felső újkori réteget géppel távolítottuk el.

Az újkori, illetve a sóderos réteg vékony Ny-i széle alatt egy homokos, áradásos feltöltődést figyelhettünk meg, mely a K-i oldalon magasabban (töltésszerűen) jelentkezett, nyugaton pedig keréknyomokat figyelhettünk meg benne. A homokos feltöltés alatt, vele azonos irányítással, kemény, szürke felületű járósínt értünk. Az útréteget északon és délen is átvágtuk, felszínéről a 19. század első feléből és az őskorból származó leletanyag került elő.

Az előkerült útrészlet legutolsó használatának időszakát jelölik az újkori leletek. Az út kitézése, iránya, jellege azonban jól illeszkedik a 2000-ben, a Graphisoft területén feltárt, s római kori réteggel is rendelkező úthoz. Ezen a szakaszon a római kori szintnek nincs közvetlen bizonyítéka. Az úton előkerült keréknyomok távolsága 140 cm, ami azonban a római kori kocsik esetében is használatos tengelytávolság volt. Az út töltésébe belekeveredett őskori anyag jelezte, hogy őskori telepen haladt keresztül.

A viszonylag kis területen folytatott feltárás során az őskor négy kronológiai horizontjának leletanyaga és objektumai kerültek elő.

Az ásatáson előkerült legkorábbi régészeti objektumot egy az 1. szelvényben feltárt K-NY-i tájolású csontvázas sír képviseli. Az elhunytat zsugorítva, bal oldalára fektették, a fej környékén helyezték el a mellékleteket: egy nagyméretű csőtalpas tálat fejjel lefelé fordítva, egy kis kétfülű csészét és egy kisebb csücskös peremű csőtalpas tálat. Sajnos a sír K-i végét egy római